

ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมจากมุมมองของแนวคิดการให้ความหมาย*

Social Movements from the Framing Perspective

สมชัย ภัทรธนาพันธ์

Somchai Phatharathananunth

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Maharakham University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: Theerapong_00@yahoo.com

บทคัดย่อ

นักวิชาการจากหลากหลายสาขาวิชาต่างก็มีความสนใจต่อขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมร่วมกัน พวกเขาพยายามที่จะทำความเข้าใจการก่อกำเนิด การขยายตัวและตกต่ำ และผลที่เกิดจากการเคลื่อนไหวของขบวนการผ่านวิธีการศึกษาและเทคนิคจากสาขาวิชาต่างๆ มุมมองที่แตกต่างกันเหล่านี้มีส่วนในการพัฒนาทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม ตั้งแต่ปลายทศวรรษ 1960 ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมได้ขยายตัวไปอย่างกว้างขวาง ทำให้การศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมขยายตัวอย่างกว้างขวางครอบคลุมประเด็นต่างๆ อย่างกว้างขวางตามไปด้วยการศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบ่งออกเป็นวิธีการศึกษาเชิงโครงสร้างและวิธีการศึกษาเชิงวัฒนธรรม บทความชิ้นนี้จะเป็นการศึกษาแนวคิดการให้ความหมาย ซึ่งเป็นแนวคิดสำคัญในการศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมผ่านมุมมองทางวัฒนธรรม

คำสำคัญ: ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม; แนวคิดการให้ความหมาย; แนวคิดการระดมทรัพยากร; วิธีการศึกษาเชิงโครงสร้าง; วิธีการศึกษาเชิงวัฒนธรรม

Abstract

Academics from various disciplines share an interest in social movements. They try to comprehend movements' emergence, rise and fall and outcomes through a variety of approaches and techniques. Their different perspectives have contributed to development

*ได้รับบทความ: 18 มีนาคม 2563; แก้ไขบทความ: 10 เมษายน 2563; ตอรับตีพิมพ์: 15 มิถุนายน 2563

Received: March 18, 2020; Revised: April 10, 2020; Accepted: June 15, 2020

of theory of social movements. From the late 1960s social movements expanded enormously. It led to the proliferation of social movement studies covering a wide array of issues. The study of social movements can divide into structural approach and cultural approach. This article explores the social movement framing perspective, an important perspective within cultural approach.

Keywords: Social Movements; Framing Perspective; Resource Mobilization Perspective; Structural Approach; Cultural Approach

1. บทนำ

ตั้งแต่ปลายทศวรรษ 1960 ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมได้ขยายตัวไปอย่างกว้างขวาง เราได้เห็นการเคลื่อนไหวอันหลากหลายของขบวนการนักศึกษา ขบวนการสิทธิสตรี ขบวนการสิ่งแวดล้อม ขบวนการสิทธิของคนผิวดำ และขบวนการสันติภาพ นักวิชาการทั่วโลกต่างก็ให้ความสนใจต่อขบวนการเหล่านี้ พวกเขาหาทางทำความเข้าใจการเกิด (emergence) พัฒนาการ (การขยายตัวและการตกต่ำ) และผลของการต่อสู้ (outcome) ของขบวนการผ่านวิธีการศึกษาและเทคนิคของสาขาวิชาต่างๆ การศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมอาจแบ่งออกได้เป็นสองกลุ่ม กลุ่มแรกใช้วิธีการศึกษาเชิงโครงสร้าง (structural approach) กลุ่มที่สองใช้วิธีการศึกษาเชิงวัฒนธรรม (cultural approach) ทฤษฎีสำคัญของกลุ่มแรก ได้แก่ ทฤษฎีการระดมทรัพยากรและทฤษฎีกระบวนการทางการเมือง ทั้งสองทฤษฎีให้ความสำคัญกับเงื่อนไขเชิงโครงสร้าง โดยทฤษฎีแรกเน้นที่องค์กรและทรัพยากร ส่วนทฤษฎีหลังเน้นที่โครงสร้างโอกาสทางการเมือง การศึกษาดังกล่าวละเลยไม่สนใจกระบวนการสร้างความหมายและบทบาทของวัฒนธรรมในการต่อสู้ของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม ด้วยเหตุนี้จึงมีการพัฒนาวิธีการศึกษาเชิงวัฒนธรรมขึ้นมา เนื้อหาของบทความชิ้นนี้จะเป็นการศึกษาแนวคิดการให้ความหมาย (framing) ซึ่งเป็นแนวคิดสำคัญในการศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมผ่านมุมมองทางวัฒนธรรม

2. แนวคิดการให้ความหมาย

แนวคิดการให้ความหมายถูกนำมาใช้ศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในทศวรรษ 1980 เพื่อแก้ไขจุดอ่อนของทฤษฎีการระดมทรัพยากรซึ่งเป็นทฤษฎีที่มีฐานะครอบงำอยู่ในขณะนั้น นักทฤษฎีการระดมทรัพยากรไม่ให้ความสำคัญกับความคับข้องใจ (grievance) ในฐานะที่เป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการประท้วงเท่ากับทรัพยากรและโอกาสทางการเมือง เนื่องจากพวกเขาเห็นว่าความคับข้องใจเป็นสิ่งที่ดำรงอยู่ตลอดเวลา (Polletta and Ho, 2006 : 189) Gregerly Bateson เป็นคนแรกที่ใช้แนวคิดการให้ความหมาย (the concept of frame) ในบทความเกี่ยวกับญาณวิทยาและพฤติกรรมของสัตว์ของเขา

ที่ตีพิมพ์ในปี 1954 นักวิชาการในปัจจุบันใช้คำนี้ในการศึกษาทางภาษาศาสตร์ จิตวิทยาสังคม สื่อมวลชน ศึกษา และนโยบายศึกษา และก็นำมาใช้วิเคราะห์ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมโดยนักรัฐศาสตร์และนักสังคมวิทยาด้วย Erving Goffman เป็นคนแรกที่นำเอาแนวคิดดังกล่าวมาใช้ในทางสังคมวิทยา เพื่อศึกษาสังคมวิทยาจุลภาคของการปฏิบัติการสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ในชีวิตประจำวัน ส่วนการริเริ่มนำเอาแนวคิดการให้ความหมายมาวิเคราะห์ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมปรากฏในหนังสือ *The Whole World is Watching* ของ Todd Gintin หนังสือเล่มดังกล่าววิเคราะห์การให้ความหมายการต่อสู้ของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมโดยสื่อมวลชน สองปีต่อมา William Gamson นำแนวคิดดังกล่าวมาวิเคราะห์กระบวนการทางจิตวิทยาสังคมของผู้ประท้วงเพื่อทำความเข้าใจว่าพวกเขาปฏิเสธการให้ความหมายเดิมของผู้มีอำนาจและให้ความหมายใหม่จากมุมมองของพวกเขาได้อย่างไร (Noakes and Johnston, 2005 : 3)

งานเขียนที่เป็นตัวแทนของแนวคิดการให้ความหมายในการศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมคือ Snow et al. (1986) Snow and Benford, 1988; 1992) แต่ในระยะแรกงานเขียนดังกล่าวไม่ได้รับความสนใจเท่าใดนัก ในช่วง 5 ปีแรกหลังการตีพิมพ์บทความชิ้นแรก มีการอ้างอิงเฉลี่ยเพียงปีละ 10 ครั้งเท่านั้น ต้องใช้เวลาเกือบ 15 ปี แนวคิดดังกล่าวจึงได้รับการอ้างอิงถึง 100 ครั้งต่อปี ต่อมาการอ้างอิงเพิ่มขึ้นเป็น 300 ครั้งต่อปี และกลายเป็นหนึ่งในบรรดางานเขียนที่ตีพิมพ์ในวารสาร *American Sociological Review* (ASR) ที่ได้รับการอ้างอิงมากที่สุด

ความนิยมดังกล่าวเกิดจากการที่บทความทั้ง 3 ชิ้นเข้าถึงผู้อ่านที่หลากหลายกว้างขวาง บทความปี 1986 ตีพิมพ์ใน ASR ทำให้เข้าถึงนักสังคมวิทยากระแสหลัก ส่วนบทความปี 1988 ตีพิมพ์ใน *International Social Movement research* ได้รับการต้อนรับจากผู้อ่านชาวยุโรปเป็นอย่างดีเพราะแนวการศึกษาของบทความดังกล่าวคล้ายคลึงกับการศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่ที่กำลังเป็นที่นิยมในภาคพื้นทวีปในขณะนั้น และบทความปี 1992 ได้ตีพิมพ์ใน *Frontiers in Social Movement Theory* ซึ่งเป็นหนังสือที่ใช้กันอย่างกว้างขวางในระดับปริญญาตรี เท่ากับว่าแนวคิดดังกล่าวได้ถูกถ่ายทอดไปสู่ผู้ศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรุ่นใหม่

อย่างไรก็ดี สิ่งที่เปิดทางให้แก่แนวคิดการให้ความหมายของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมมาจากการที่ผู้เขียนนำเสนอบทความปี 1986 ให้สอดคล้องกับทฤษฎีการระดมทรัพยากรและมุมมองแบบโครงสร้างนิยมที่ได้รับความนิยมในทศวรรษที่ 1970 และ 1980 จึงได้รับการยอมรับจากแวดวงการศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในขณะนั้น เนื่องจากบทความเชื่อมโยงการศึกษาโครงสร้างเข้ากับวัฒนธรรม และเนื่องจากการเฟื่องฟูของการศึกษาภาษาศาสตร์ วัฒนธรรม และความคิดแบบหลังปฏิฐานนิยมในการศึกษาสังคมศาสตร์ ทำให้แนวคิดดังกล่าวได้รับการตอบรับอย่างกว้างขวางในหมู่ผู้ศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม (Snow et al., 2014 : 29-30)

Snow et al. ให้เหตุผลถึงการที่ต้องนำแนวคิดการให้ความหมายมาศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม โดยชี้ให้เห็นถึงข้อจำกัดของการวิเคราะห์เกี่ยวกับความคับข้องใจที่ปรากฏในการศึกษาก่อนหน้านี้ ในทัศนะของพวกเขา การวิเคราะห์ของสำนักคลาสสิกที่เห็นว่าการปฏิบัติการรวมหมู่เป็นผลมาจากความคับข้องใจ และการวิเคราะห์ของทฤษฎีการระดมทรัพยากรที่มองข้ามบทบาทของความคับข้องใจ เป็นการวิเคราะห์ที่ขาดตกบกพร่อง เพราะการวิเคราะห์ทั้งสองแบบมองข้ามข้อเท็จจริงที่ว่าความคับข้องใจขึ้นอยู่กับการศึกษา ความแตกต่างของการตีความย่อมนำมาสู่ปฏิกิริยาต่อความคับข้องใจที่แตกต่างกัน (Snow et al., 1986 : 465)

ในทัศนะของ Snow แนวคิดการให้ความหมายมีรากฐานมาจากแนวคิดปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ และการประกอบสร้าง (constructionist) ที่เห็นว่าความหมายไม่ได้มาพร้อมกับวัตถุ เหตุการณ์หรือประสบการณ์ที่เราเผชิญโดยอัตโนมัติ หากแต่มันจะเกิดขึ้นผ่านกระบวนการตีความบนพื้นฐานของการสื่อสารโต้ตอบกัน ในการศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมนักวิชาการสนใจการสร้างความหมาย (meaning construction) โดยนักเคลื่อนไหว ผู้เข้าร่วม และคนกลุ่มอื่นๆ เช่น ชนชั้นนำ ฝ่ายตรงข้าม สื่อมวลชน ขบวนการทวนกลับ เป็นต้น (Snow, 2004 : 384) แนวคิดที่กล่าวมานี้ได้รับอิทธิพลมาจาก Goffman ที่เห็นว่าการให้ความหมายเป็นแบบแผนของการตีความที่ทำให้ปัจเจกชนสามารถจัดวาง รับรู้ ระบุ และจัดประเภท สิ่งที่เกิดขึ้นในพื้นที่ทางชีวิตของพวกเขาและโลกภายนอกโดยรวมได้ (Snow et al., 1986 : 464) การศึกษาการให้ความหมายโดยทั่วไปแล้วจะระบุถึงปัญหาที่มีลักษณะทางสังคมหรือการเมือง ผู้สร้างปัญหา และการแก้ปัญหา แต่การศึกษาการให้ความหมายของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมไม่ได้เป็นเช่นนั้น หากแต่มุ่งที่จะชี้ถึงหน้าที่หลักของการให้ความหมายเพื่อระดมพลังผู้คนให้เข้าร่วมการปฏิบัติการรวมหมู่ (Noakes and Johnston 2005 : 5)

Snow et al. ได้นำเสนอแนวทางการศึกษาการให้ความหมายของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม โดยเริ่มจากแนวคิดการจัดวางการให้ความหมาย (frame alignment) ซึ่งหมายถึงการเชื่อมโยงการตีความของปัจเจกชนกับองค์การของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมไปในทางที่ผลประโยชน์ ค่านิยม และความเชื่อของปัจเจกชนกับกิจกรรม วัตถุประสงค์ และอุดมการณ์ขององค์กรสอดคล้องต้องกัน (Snow et al., 1986 : 464) เมื่อเกิดความสอดคล้องต้องกันขบวนการย่อมสามารถรับสมาชิกได้ง่าย ดังนั้น การจัดวางการให้ความหมายจึงเป็นภารกิจที่สำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จของกระบวนการสื่อสารโต้ตอบของขบวนการ (Buechler, 2011 : 146)

ในทัศนะของ Snow et al. กระบวนการการจัดวางการให้ความหมายมีทั้งหมดสามประการ ประการแรก คือ การเชื่อมโยงการให้ความหมาย (frame bridging) ซึ่งหมายถึงการสร้างความเกี่ยวพันให้กับการให้ความหมายที่มีความสอดคล้องกันทางอุดมการณ์ แต่ไม่ได้เชื่อมโยงกันทางโครงสร้างการเชื่อมโยงนี้เกิดขึ้นทั้งในระดับองค์กรและปัจเจกชน การเชื่อมโยงดังกล่าวเกิดขึ้นเมื่อขบวนการขยายงาน

และเผยแพร่ข่าวสารผ่านเครือข่ายระดับบุคคลหรือกลุ่ม สื่อมวลชน โทรศัพท์ หรือทางไปรษณีย์ ในไม่กี่ปีมานี้การขยายตัวของเทคโนโลยีใหม่ๆ ทำให้โอกาสในการเชื่อมโยงความหมายเปิดกว้างขึ้น (Snow at al., 1986 : 467-469)

กระบวนการการจัดวางการให้ความหมายประการที่สอง ได้แก่ การปรับการให้ความหมาย (frame amplification) อันได้แก่ การสร้างความชัดเจน และความมีชีวิตชีวาให้แก่การให้ความหมายในประเด็นปัญหา หรือเหตุการณ์หนึ่งใด เนื่องจากความหมายของเหตุการณ์และความเกี่ยวเนื่องของมันกับชีวิตของปัจเจกชนมักจะถูกบดบังซ่อนเร้น ไม่ชัดเจน ดังนั้น การสนับสนุนเข้าร่วมขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม จึงขึ้นอยู่กับ การสร้างความชัดเจนและความมีชีวิตชีวาให้กับการตีความหมาย การปรับการให้ความหมาย จะช่วยเน้นความเกี่ยวพันระหว่างค่านิยมหรือความเชื่อที่มีอยู่ในหมู่ประชากรกับเป้าหมายของขบวนการ (Snow at al., 1986 : 469-472)

กระบวนการการจัดวางการให้ความหมายประการที่สาม เป็นการขยายการให้ความหมาย (frame extension) เมื่อแนวนโยบายและค่านิยมของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมไม่เกี่ยวข้องกับชีวิตหรือผลประโยชน์ของผู้ที่ขบวนการต้องการรับเอาเป็นผู้สนับสนุน ก็จำเป็นที่ขบวนการต้องขยายการให้ความหมายที่มีอยู่ให้เกี่ยวข้องกับชีวิตของคนเหล่านั้น (Snow at al., 1986 : 472-473)

กระบวนการการจัดวางการให้ความหมายประการสุดท้าย ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงการให้ความหมาย (frame transformation) ซึ่งเกิดขึ้นในกรณีที่เค้าโครงนโยบาย จุดมุ่งหมาย และค่านิยมของขบวนการไม่สะท้อนหรือบางครั้งก็ตรงกันข้ามกับวิถีชีวิต การปฏิบัติยึดถือ และการตีความหมายของคนทั่วไป เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงจำเป็นต้องมีการสร้างและส่งเสริมค่านิยมใหม่ ขจัดความหมายหรือความเข้าใจเดิม ให้ความหมายใหม่แก่ความเชื่อที่ผิดๆ ทั้งนี้เพื่อให้ได้การสนับสนุนและเข้าร่วมจากคนในสังคม เป็นที่น่าสังเกตว่าในการเปลี่ยนแปลงการให้ความหมาย สภาวะทางภววิสัยอาจจะไม่มีการเปลี่ยนแปลง แต่การตีความทางอัตวิสัยนั้นเปลี่ยน เช่น การให้ความหมายใหม่แก่สภาวะที่แต่เดิมถือว่าเป็นสิ่งไม่ดีแต่ยอมรับได้ มาเป็นความอยุติธรรมที่ไม่สามารถให้อภัยได้ เป็นต้น (Snow at al., 1986 : 473-474) การเปลี่ยนแปลงการให้ความหมายเชิญชวนให้ผู้คนมองโลกที่คุ้นเคยด้วยมุมมองที่แตกต่างอย่างสิ้นเชิง ทำให้พวกเขาได้ข้อสรุปที่แตกต่างจากเดิม (Buechler, 2011 : 147)

นอกจากนี้ การให้ความหมายของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมยังมีการกิจที่สำคัญสามประการ ประการแรก การให้ความหมายเชิงวินิจฉัย (diagnostic framing) คือ การระบุถึงปัญหาและให้เหตุผลว่าทำไมจึงเป็นเช่นนั้น ประการที่สอง การให้ความหมายแก่การแก้ปัญหา (prognostic framing) เป็นการเสนอทางออกให้แก่ปัญหาที่พบเห็นจากการวินิจฉัย ในขณะเดียวกันก็ระบุถึงยุทธศาสตร์ ยุทธวิธี และเป้าหมายของการเปลี่ยนแปลงด้วย ประการที่สาม การให้ความหมายเพื่อสร้างแรงจูงใจ (motivational framing) เป็นการให้เหตุผลแก่ผู้คนว่าทำไมพวกเขาต้องเข้าร่วมปฏิบัติการรวมหมู่ เนื่องจากการให้ความหมายสอง

ประการที่กล่าวมาไม่เพียงพอที่จะทำให้คนลงมือปฏิบัติได้ จึงจำเป็นต้องมีการให้ความหมายเพื่อสร้างแรงจูงใจอันจะนำไปสู่การปลดปล่อยทางความคิด โดยการทำให้ผู้คนเชื่อมั่นว่าการเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้และการเข้าร่วมของพวกเขามีส่วนสำคัญในการทำให้การเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นจริง (Buechler, 2011 : 148; Opp, 2009 : 258) อย่างไรก็ตาม การให้ความหมายจะได้ผลดีต้อง โดนใจ (resonant) ผู้ที่ขบวนการสื่อสารถึง สิ่งดังกล่าวจะเกิดขึ้นหากผู้รับสารเห็นว่าการตีความและการแสดงออกของความคับข้องใจน่าเชื่อถือ ความน่าเชื่อถือที่ว่าจะเกิดขึ้นหากมันประมวลมาจากสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่ผู้รับสารรู้สึกว่าเป็นธรรมชาติและคุ้นเคย (Noakes and Johnston, 2005 : 11)

ในกระบวนการให้ความหมายมิใช่การให้ความหมายทั้งหลายสร้างผลสะท้อนเหมือนกัน มีการให้ความหมายบางอย่างที่ส่งผลกระทบต่อวงกว้างกว่าการให้ความหมายอื่นๆ ที่ Snow and Benford (1992 : 138) เรียกว่าการให้ความหมายหลัก (master frame) การให้ความหมายชนิดนี้เชื่อมโยงกับวงรอบของการประท้วง ดังนั้น การปรากฏตัวของความหมายหลักใหม่อาจนำไปสู่การเริ่มต้นวงรอบของการประท้วง ในทางกลับกัน เมื่อเงื่อนไขทางโครงสร้างพร้อมแต่ไม่เกิดการเคลื่อนไหวของมวลชนอาจมาจากการให้ความหมายหลักไม่โดนใจมวลชน เช่น การเรียกร้องให้หยุดพัฒนา ทดสอบ และติดตั้งอาวุธนิวเคลียร์ ในปี 1980 ได้กลายเป็นการให้ความหมายหลักของขบวนการสันติภาพ และกระตุ้นให้เกิดการเคลื่อนไหวอย่างคึกคักในช่วงครึ่งแรกของทศวรรษ อย่างไรก็ตาม ตลอดทศวรรษ 1970 ไม่มีการเคลื่อนไหวของมวลชน ถึงแม้ว่าเงื่อนไขทางภววิสัยไม่ว่าจะเป็นการสะสมอาวุธนิวเคลียร์ สงคราม ลัทธิทหาร รวมทั้งเงื่อนไขทางโครงสร้าง เช่น โอกาสทางการเมือง ทรัพยากร องค์กร จะไม่แตกต่างจากทศวรรษ 1980 ก็ตาม สิ่งที่ขาดไปคือการให้ความหมายหลักที่สอดคล้องกับความคิดของมวลชน

นอกจากนี้ การให้ความหมายหลักของขบวนการที่เกิดขึ้นก่อนมักจะถูกนำไปประยุกต์ใช้โดยขบวนการที่เกิดขึ้นทีหลัง อย่างไรก็ตาม ขบวนการที่เกิดขึ้นทีหลังจะพบว่าการให้ความหมายหลักที่มีอยู่แล้วเป็นอุปสรรคในการให้ความหมายของพวกเขา หากเราพิจารณายุทธวิธีก็จะพบตรรกะในลักษณะเดียวกัน กล่าวคือ การให้ความหมายหลักใหม่อาจช่วยให้เกิดการสร้างสรรค์ทางยุทธวิธีใหม่ๆ แก่ขบวนการแรกๆ ของวงรอบการประท้วง แต่อาจกลายเป็นตัวขัดขวางการคิดค้นทางยุทธวิธีของขบวนการรุ่นหลังๆ การให้ความหมายหลักที่มีพลังย่อมส่งผลสะท้อนในวงกว้างและมีความคงทน เช่น การให้ความหมายหลักของขบวนการสิทธิของคนผิวดำในสหรัฐอเมริกาเมื่อทศวรรษ 1960 เกี่ยวกับความเท่าเทียมทางสิทธิและโอกาสได้ขยายค่านิยมพื้นฐานของสังคมจึงได้รับการตอบรับจากกลุ่มคนอันหลากหลายในสังคมอเมริกัน และถูกนำไปอธิบายขยายความอย่างกว้างขวางในการต่อสู้ของผู้หญิง คนชรา คนพิการ และอื่นๆ ในทศวรรษต่อมา การให้ความหมายหลักนอกจากจะช่วยทำความเข้าใจการเริ่มวงรอบการประท้วง ยังช่วยอธิบายความตกต่ำของวงรอบดังกล่าวได้อีกด้วย ความตกต่ำของวงรอบการประท้วงมีส่วนมาจากการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่ทำให้การให้ความหมายหลักที่มีอยู่หมดพลังไป หรือเกิดจากการปรากฏ

ตัวของการให้ความหมายที่เป็นคู่แข่งที่ทำลายความดึงดูดใจของการให้ความหมายที่มีอยู่ (Snow and Benford, 1992 : 142-150)

3. ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับแนวคิดการให้ความหมาย

ในทัศนะของ Snow and Benford แนวคิดการให้ความหมายของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม ช่วยอธิบายขยายความทฤษฎีการระดมทรัพยากร และการวิเคราะห์เชิงโครงสร้างอื่นๆ อย่างน้อยสามประการด้วยกัน ประการแรก กระบวนการให้ความหมายและแนวคิดการให้ความหมายของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม และการให้ความหมายหลัก เป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจกระบวนการที่สร้างแรงบันดาลใจและสร้างความชอบธรรมให้กับขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม ประการที่สอง แนวคิดเหล่านี้ทำให้สามารถวิเคราะห์เชิงประจักษ์ได้ว่ากระบวนการที่การปฏิบัติการและเหตุการณ์กลายเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาหรือไม่ปรารถนา ต้นทุนสูงเกินไปหรือเสี่ยงเกินไปหรือไม่ ประการที่สาม แสดงให้เห็นว่ากระบวนการให้ความหมายมีบทบาทสำคัญต่อโอกาสทางการเมือง และทรัพยากร (Snow and Benford, 1992 : 151-152)

Tarrow ได้นำเอาแนวคิดของ Snow and Benford ที่กล่าวถึงข้างบนนี้มาผนวกเข้ากับตัวแบบกระบวนการทางการเมือง เขาชี้ให้เห็นว่าการให้ความหมายมีความสำคัญต่อขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเพราะมันทำให้ขบวนการสามารถเปลี่ยนสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม (cultural symbols) และวัฒนธรรมทางการเมืองมาใช้ในการเคลื่อนไหวได้ (Tarrow 1998 : 122) ส่วน McAdam, McCarthy and Zald เห็นว่าการให้ความหมายเป็นตัวเชื่อมระหว่างโอกาสทางการเมือง องค์กร กับ การปฏิบัติการ ในทัศนะของพวกเขา การให้ความหมายซึ่งเป็นมิติทางวัฒนธรรมของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมหมายถึง ‘ความพยายามเชิงยุทธศาสตร์อย่างมีจิตสำนึกของกลุ่มคนในการสร้างความเข้าใจร่วมต่อโลกและพวกเขาเองซึ่งสร้างแรงจูงใจและความชอบธรรมแก่ปฏิบัติการรวมหมู่’ (McAdam, McCarthy and Zald, 1996 : 6) การนิยามการให้ความหมายเช่นนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Snow and Benford ที่มองการให้ความหมายในฐานะที่เป็นเครื่องมือเพื่อบรรจุเป้าหมายในการเคลื่อนไหว (strategic framing) (Snow et al., 2014 : 30)

ในทัศนะของ Goodwin and Jasper การมองการให้ความหมายในเชิงยุทธศาสตร์ดังกล่าวถึงแม้ว่าสำคัญ แต่ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง เพราะว่าเราไม่สามารถเลือกให้ความหมายตามใจชอบได้ในทางตรงกันข้ามวัฒนธรรมกลับเป็นตัวกำหนดกระบวนการให้ความหมายในทางที่ผู้กระทำการไม่รู้ตัว วัฒนธรรมในความหมายกว้างมีความหลากหลายมาก มันรวมถึงประเพณี พิธีกรรม สามัญสำนึก สำนวน วาทกรรม สิ่งประดิษฐ์ อัตลักษณ์ ฯลฯ สิ่งเหล่านี้สามารถขัดขวางหรือส่งเสริมการปฏิบัติการรวมหมู่ในทางที่ไม่เป็นไปตามที่เราต้องการเสมอไป (Goodwin and Jasper, 1999 : 48)

Crossley เป็นอีกคนหนึ่งที่วิจารณ์การใช้การให้ความหมายในฐานะที่เป็นเพียงเครื่องมือในการระดมพลังเพื่อการเคลื่อนไหวเท่านั้น โดยเขาเห็นว่ามันเป็นการมองข้ามข้อเท็จจริงที่ว่าขบวนการไม่เพียงแต่ใช้การให้ความหมายเพื่อการเคลื่อนไหว บางครั้งขบวนการก็เคลื่อนไหวเพื่อเปลี่ยนแปลงการให้ความหมายด้วย เช่น ขบวนการสุขภาพจิต (mental health movements) พยายามเปลี่ยนการให้ความหมายของคนในสังคมต่อผู้มีปัญหาสุขภาพจิตจากคนบ้าเป็นมนุษย์เหมือนคนทั่วไป เป็นต้น ดังนั้น การให้ความหมายจึงไม่เป็นเพียงแค่วิธีการ (means) หรือ เครื่องมือ (instrument) หากแต่เป็นส่วนหนึ่งของเป้าหมายของการต่อสู้ด้วย Crossley ยังชี้ให้เห็นข้อจำกัดที่สำคัญอีกประการหนึ่งของแนวคิดการให้ความหมาย นั่นคือการละเลยความสัมพันธ์ระหว่างการให้ความหมายกับอำนาจในกระบวนการต่อสู้ในการสื่อสารผู้พูดไม่ได้ มีอภิสิทธิ์หรือความชอบธรรมเท่าเทียมกัน ใครพูดอะไรและมีผลอย่างไรขึ้นอยู่กับโครงสร้างสังคมและความไม่สมดุลทางอำนาจ นี่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นกับขบวนการสิ่งแวดล้อมและขบวนการสนับสนุน/ต่อต้านการทำแท้งที่นักเคลื่อนไหวต้องขัดแย้งกับเจ้าหน้าที่ผู้ซึ่งมีอภิสิทธิ์ในการแสดงความเห็นในเรื่องดังกล่าว การต่อสู้ในประเด็นเหล่านี้มักจะขึ้นอยู่กับข้อโต้แย้งทางวิทยาศาสตร์และต้องต่อสู้ขบเกี่ยวกับอำนาจของกระบวนการทัศน์ที่มีฐานะครอบงำและระบบความเชี่ยวชาญของกระบวนการทัศน์เหล่านั้น (Crossley, 2002 : 139-140)

แนวคิดการให้ความหมายยังมีปัญหาในประเด็นอื่นอีก Steinberg ชี้ให้เห็นว่าแนวคิดดังกล่าวมองความหมายที่นำมาระดมพลังเพื่อการเคลื่อนไหวเป็นสิ่งที่สมบูรณ์ในตัวเอง แยกขาดออกจากสิ่งอื่นและไม่เปลี่ยนแปลง ทั้งๆ ที่มันเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในลักษณะของกระบวนการที่มีการสนทนาตอบโต้ มีความขัดแย้ง และการสร้างสรรค์ใหม่ๆ การมองเช่นนี้เป็นการมองการให้ความหมายในเชิงอรรถประโยชน์ตามทฤษฎีความสมเหตุสมผลที่เชื่อว่าผู้กระทำการสามารถเลือกเอาแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ตนเอง ซึ่งเป็นแนวคิดสำคัญที่ทฤษฎีการระดมทรัพยากรและกระบวนการทางการเมืองยึดถือ การมองดังกล่าวถือเอาการให้ความหมายเป็นสิ่งที่ไม่แตกต่างจากทรัพยากรทางวัตถุที่สามารถหยิบฉวยมาใช้ได้ตามต้องการ ทั้งๆ ที่ทรัพยากรและการให้ความหมายมีความแตกต่างกัน (Steinberg, 1999: 738-743)

การวิจารณ์แนวคิดการให้ความหมายยังมาจากคนในอีกด้วย ในทัศนะของ Benford การศึกษาดังกล่าวไม่มีการศึกษาเชิงประจักษ์อย่างเป็นระบบและมุ่งพรรณนาสิ่งที่ศึกษามากเกินไป เนื่องจากการมุ่งพรรณนาทำให้มีการศึกษาการให้ความหมายเหมือนเป็นสิ่งที่ของ ทำให้มองไม่เห็นกระบวนการที่มีพลวัตที่เกิดขึ้นพร้อมกับการประกอบสร้างทางสังคม การต่อรอง การโต้แย้ง และการเปลี่ยนแปลงของการให้ความหมาย ปัญหาของแนวคิดการให้ความหมายยังเกิดจากการมองการให้ความหมายราวกับว่ามันเป็นอิสระจากการสร้างและตีความของผู้คนที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ ยังมีการลดทอนการให้ความหมายซึ่งเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับมิติทางสังคมวัฒนธรรมให้เหลือแค่มิติทางจิตวิทยาของปัจเจกชนเท่านั้น จุดอ่อนที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ Benford กล่าวถึงคือการมุ่งสนใจแต่การให้ความหมายของผู้นำโดยไม่สนใจสมาชิกและ

คนกลุ่มอื่นๆ ราวกับการระดมพลังให้คนเข้าร่วมการเคลื่อนไหวเป็นแค่เรื่องการใช้โวหารจงใจที่เหมาะสมเท่านั้น ประการสุดท้าย เขาชี้ให้เห็นว่างานเขียนเกี่ยวกับการให้ความหมายละเอียดที่จะศึกษาความซับซ้อนหลากหลายของการให้ความหมาย ทั้งๆ ที่นักเคลื่อนไหวต่างนำเอาการตีความหมายอันหลากหลายในอดีตมาประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ที่พวกเขาเผชิญอยู่ ประกอบกับพวกเขามีประสบการณ์ชีวิตที่แตกต่างกันย่อมทำให้มีการให้ความหมายที่แตกต่างกันได้ (Benford, 1997 : 411-423)

4. สรุป

การศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมด้วยแนวคิดการให้ความหมายเป็นการเปิดมิติทางวัฒนธรรมสู่การอธิบายการประท้วงทางการเมือง การวิเคราะห์การเคลื่อนไหวของขบวนการโดยวิธีการศึกษาเชิงโครงสร้างของทฤษฎีการระดมทรัพยากรและทฤษฎีกระบวนการทางการเมืองทำให้เรามองข้ามปฏิสัมพันธ์ของสภาวะทางกายวิสัยกับการตีความต่อสิ่งเหล่านั้นของผู้เข้าร่วมขบวนการ แนวคิดการให้ความหมายแสดงให้เห็นว่าความหมายไม่ได้มาพร้อมกับวัตถุ เหตุการณ์หรือประสบการณ์ที่เราเผชิญโดยอัตโนมัติ หากแต่เกิดจากการตีความตอบโต้สื่อสารกัน การตีความต่อเหตุการณ์เดียวกันที่แตกต่างกันย่อมนำมาซึ่งปฏิบัติการที่แตกต่างกันของขบวนการ การศึกษาการให้ความหมายของการศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเริ่มจากแนวคิดการจัดวางการให้ความหมายซึ่งเป็นการเชื่อมโยงการตีความของปัจเจกชนให้สอดคล้องกับขบวนการ การจัดวางความหมายมีสามประการคือการเชื่อมโยงการให้ความหมาย การปรับการให้ความหมาย การขยายการให้ความหมาย และการเปลี่ยนแปลงความหมาย แนวคิดการให้ความหมายของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมช่วยอธิบายขยายความทฤษฎีการระดมทรัพยากร และการวิเคราะห์เชิงโครงสร้างอื่นๆ อย่างน้อยสามประการด้วยกัน ประการแรก กระบวนการให้ความหมายและแนวคิดการให้ความหมายของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม และการให้ความหมายหลัก เป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจกระบวนการที่สร้างแรงบันดาลใจและสร้างความชอบธรรมให้กับขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม ประการที่สอง แนวคิดเหล่านี้ทำให้สามารถวิเคราะห์เชิงประจักษ์ได้ว่ากระบวนการที่การปฏิบัติการและเหตุการณ์กลายเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาหรือไม่ปรารถนา ต้นทุนสูงเกินไปหรือเสี่ยงเกินไปหรือไม่ ประการที่สาม แสดงให้เห็นว่ากระบวนการให้ความหมายมีบทบาทสำคัญต่อโอกาสทางการเมืองและทรัพยากร

References

Benford, R. (1997). *An Insider's Critique of the Social Movement Framing Perspective, Sociological Inquiry.*

- Buechler, S. (2011). *Understanding Social Movements*. London: Paradigm.
- Crossley, N. (2002). *Making Sense of Social Movements*. Buckingham: Open University Press.
- Goodwin, J. and Jasper, J. (1999). *Caught in a Winding, Snarling Vine: The Structural Bias of Political Process Theory*’ *Sociological Forum*.
- McAdam, D., McCarthy, J. and Zald, M. (1996). Introduction: Opportunities, Mobilizing Structures, and Framing Process-Toward a Synthetic, Comparative Perspective on Social Movements’ in D. McAdam, J. McCarthy and M. Zald (eds.), *Comparative Perspectives on Social Movements: Political Opportunities, Mobilizing Structures, and Cultural Framings*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Noakes, J. and Johnston, H. (2005). Frame of Protest: A Road Map to a Perspective’ in J. Noakes and H. Johnston (eds.). *Frame of Protest: Social Movements and the Framing Perspective*. Lanham: Roman & Littlefield.
- Opp, K-D. (2009). *Theories of Political Protest and Social Movements*. London: Routledge.
- Polletta, F. and Ho, M.K. (2006). *Frame and their Consequences*, in Goodin, R and Tilly, C (eds), *The Oxford Handbook of Contextual Political Analysis*. Oxford: Oxford University Press.
- Snow, D. (2004). Framing Processes, Ideology, and Discursive Fields, in D. Snow, S. Soule and H. Kriesi (eds.). *The Blackwell Companion to Social Movements*. Oxford: Blackwell.
- Snow, D. and Benford, R. (1992). Masters Frames and Cycles of Protest, in A. Morris and C. Mueller (eds.). *Frontiers in Social Movement Theory*. New Haven: Yale University Press.
- Snow, D. Rochford, B. Worden, S. and Benford, R. (1986). *Flame Alignment Processes, Micromobilization, and Movement Participation*, *American Sociological Review*.
- Snow, D. Benford, R. Mc Cammon, H. Hewitt, L. and Fitzgerald, S. (2014). The Emergence, Development, and Future of the Framing Perspective: 25+ Years Since Framing Alignment. *Mobilization*, 19(1), 23-45.
- Steinberg, M. (1999). *The Talk and Back Talk of Collective Action: A Dialogic Analysis of Repertoires of Discourse among Nineteenth-Century English Cotton Spinners*. *American Journal of Sociology*.
- Tarrow, S. (1998). *Power in Movement*. Cambridge: Cambridge University Press.